

anekdotákat, aforizmákat tartalmaznak. A modern napló retorikája, laza szerkezete lehetőséget ad az íróknak, hogy mindenfajta észrevételét, benyomását kapcsolat és datálás nélkül egymás után helyezze el. Feltűnik azonban, hogy Mészöly az interjúban sokkal személyesebb módon, közvetlenebbül számol be benyomásairól és tapasztalatairól, mint naplójában, ahol inkább az író szellemi autobiográfiájáról van szó.

Lehetséges-e a magyar és a világirodalomban felhalmozódó maximákhoz, aforizmákhoz valami újat és eredetit hozzáfűzni? Mészöly naplójában akadnak ugyan kevésbé sikerült közlések is (mint például: „Műveiből hiányoznak a nők. Elhasználta őket életében.”). De azért bőven vannak érdekesek is.

Jó és fontos dolog, hogy Mészöly különböző folyóiratokban elszórt írásai ezúttal egy kötetben is megtalálhatók. (*Jelenkor*)

Jolanta Jastrzębska

Tandori Dezső: Vigyázz magadra, ne törődj velem

Figyelemre méltó, hogy a jelenkori magyar költészeti gondolkodás egyik nagyszabású megújítója csak most, három évtized versírói gyakorlata után adta közre válogatott verseit.

A kötet elolvasása után az a benyomásunk támad, hogy voltaképpen változtathatatlan, megbonthatatlan egész, amit így Tandoritól kapunk. Eredeti mű, erősen kötött kompozícióval — nem minden tanulság nélküli, ugyanakkor a szerzői szándékot szemügyre venni; a fülszövegen ez olvasható: „*egymás társaságában látbatja most, ki-ki kedvére, vagy további házi válogatásra, mindannak „bírét-jelét”, amit nevémmel „versesen”, „képversen” előremutathatok. Gondolom, ennek a könyvnek most így saját szerkezete ugyanúgy van, vagy kellene, hogy legyen, amiképpen gyűjteménye, kis raktár stb. is. Kitészik talán, miféle mozzanatok, motívumok etc. készítették elő egymást, hogyan őrződött „ugyanaz” merő más-látszatokon át...*” Tehát másfelől — fölmutatása, bekebelezése a korábbi értékeknek, a legjobb szinten, legjellemzőbb módon megvalósított költészeti törekvéseknek és igényeknek.

Tandori költészetének befogadása nem egyszerű, noha formaeszközei — ma már tisztábban

látjuk — távolról sem a költői avantgarde meg-hökkentő, nemegyszer lejárattott, és elhasznált, és az értelmezést többnyire megnehezítő eszközei. Itt az olvasónak ahhoz a versmondathoz kell szoktatnia magát, amit Tandori kitalált, ennek a ritmusába kell beleélnie magát, s amint ez a ráhangolódás sikerül, voltaképpen mind-egyik vers hamar, viszonylag hamar föltárja titkát. A mai (legalábbis a XX. századi) költői gyakorlatot figyelembe véve, és a befogadás meglévő nehézségeit sem eltitkolva, ez a kijelentés túlzásnak tetszhet. Az is. Csakhogy a Tandori-féle „ugyanaz” a fogódzó, amiről legfeljebb a költő nagyon felületes olvasója hiheti azt, hogy sokszor ismétlődő versbéli helyzetekkel találkozott. E költészet közös nevezője lényegében egy jelentős (és nagyszabású) költői egyéniség és egyúttal egy kortörténeti jelenség *megmutatózása* az évtizedek folyamatában. Az évek, évtizedek ugyan nem jelentenek feltűnő változást a költő szemléletében, mondani-valójában („*Közbelyszerűen létezőnk — írja Tandori —; és mégis mennyi furcsaság történik velünk*”), legfeljebb — és ez korántsem lebecsülendő, sőt — egyre érettebb, egyre meghatóbb emberségében mutatkoznak meg. Egyre több (leírható a kopott szó, bátran) szép vers megírására ihleti Tandorit ez.

Kiemelkedő szépségű, valódi költői ragyogású versekben bővelkedik ez a pálya; példaként a *megrendítő* első verset említeném, a kötetindító *Hommage-t* (a *mindenkori* magyar költészet vitán felül álló értékét.) A *feltételes megálló* és *A mennyezet és a padló* c. ciklusokat, általában a verebekről, madarakról szóló verseit. Külön is ki kell emelni a *Töredék Hamletnek* című, mára már költészettörténeti határkőnek számító 1968-as első kötet teljes anyagának föl vételét. Teljes anyaggal szerepel a nevezetes második kötet is; s ugyancsak elgondolkodtató, hogy belőle se hullott ki semmi a szigorú rostán; az is úgy volt kész, ahogy annak idején megjelent. A válogatás ezért is meggyőzően bizonyítja az életműépítés kivételes radikalizmusát, amely a magyar költészetben Tandori előtt csak keveseknél ismerhető föl ilyen élességgel.

Sokféleképpen, sokféle megközelítéssel értelmezhető Tandori költői világa. Hiszen annak a költészetnek a kivételesen ritka képviselője, amely a valóság és a gondolat, egymástól való függetlenségét feltételezve, a hang, a szó, a nyelv önálló erejével, ezek önkényes konstrukciókba való rendezésével akarnak önálló világot teremteni. S meggyőződésem szerint hitelesen. (*Zrínyi*)

Mohai V. Lajos